

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

Sociální postavení neformálně pečujících osob a jejich možnosti vstupu na trh práce

Projekt ESF OPLZZ „Nejsme chudinky, jsme hrdinky!“

Reg. číslo CZ.1.04/3.4.04./88.00315

evropský
sociální
fond v ČR

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Východiska

- Péče o zdravotně postiženého člena rodiny – cca 80 % ženy, cca 20 % muži (Valenta, Michalík 2008)
- V případě péče o vlastní dítě se zdravot. postižením – téměř výhradně ženy. Hovoříme-li o pečující osobě či o neformálním pečovateli mluvíme v 9 případech z 10 o pečující ženě.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Výzkum - cíl

- zmapovat situaci matek pečujících v ČR o vlastní zdravotně postižené děti(výrazně modifikují své sociální vazby- až naprosté omezení sociálních kontaktů)
- ukázat na hlavní zdroje, problémy a bariéry, se kterými se při této péči potýkají.
- vnímání situace, bariéry, strategie, zdroje, pozice na pracovním trhu, potřeby, zranitelné skupiny

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Výzkum - metodologie

- Kvalitativní výzkum: ne reprezentativní, ale hlubší porozumění mechanismům a situacím(péče o děti v rodině)
- Technika semi-direktivního, problémově orientovaného rozhovoru
- 13 rozhovorů,délka trvání 1,5 hodiny
- Analýza – kódování, kategorizace, software Atlas.ti

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Péče

- Děti se ZP potřebují dlouhodobě neustálý dohled

„Každopádně ho musí pořád někdo hlídat. Obzvláště poslední dobou, jak se blíží ten devátý rok, tak má takové nápady, že různě leze po střechách a tak, sedá si do oken v prvním patře, takže ho fakt musí někdo pořád dohlížet, aby něco nevyvedl.“ (Magda, VŠ, vdaná, 12 let péče, v domácnosti)

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

- Děti se ZP potřebují speciální terapii
- Potřeba opakovaně učit základním návykům a činnostem
- Matky byly hlavními speciálními pedagogy a terapeuty svých dětí
- Často musely zvládnout i specializovanou zdravotnickou péči (např. zvládání epileptických záchvatů a febrilních křečí apod.)

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

- Děti zpravidla zůstávají doma až do jejich nástupu do školy, nedostatek vhodných předškolních zařízení
- Speciální školy, stacionáře – fungují jen omezený počet hodin, jsou geograficky nedostupné
- Děti integrované v běžných ZŠ nemají možnost docházky družiny

„Já vím, že oni mají tu zodpovědnost, a že to je ta práce navíc. (...) Takže oni, jako by bylo nejlepší, kdyby přišel až do hodiny a hned potom zase odešel. Jo, tak takový jako nezáměrný vyčleňování.“ (Kamila, SŠ, rozvedená, 7 let péče, brigády)

evropský
sociální
fond v ČR

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Práce

- Narození dítěte s postižením znamená přelom v pracovní dráze – bez rozdílu co se týče původní kvalifikace
- Původní profese: všechny socioekonomické a vzdělanostní skupiny, od dělnic po lékařku
- Přerušení dosavadní aktivity, nutnost vymyslet nové pracovní směřování

evropský
sociální
fond v ČR

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Tři důvody změny:

- **potřeba časové flexibility**, nízká časová disponibilita
- **nemožnost sehnat práci v původním oboru** – ztráta kvalifikace, proměna struktury trhu práce
- **potřeba najít naplnění v práci**: narození postiženého dítěte znamená změnu životních hodnot; potřeba naplnění vedle péče

evropský
sociální
fond v ČR

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Potřeba časové flexibility, nízká časová disponibilita

„Tak i když sháníte všechno, cokoliv, pak jsem šla i úklid, že by práce jako každá jiná. Když je možnost, tak vezmete všechno. Ale i tak prostě není. Na pracovním úřadě na Kladně, to je bída, buď je to na tři směny, to bych i jako asistent i sehnala, ale je to na tři směny.“ (Zdena, vyuč., rozvedená, 12 let péče, nezaměstnaná)

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Nemožnost sehnat práci v původním oboru

- Změna požadavků zaměstnavatelů na kvalifikaci
- Změna struktury trhu práce

„Kdybych chtěla v oboru nebo něco takovýho, tak si myslím, že už by to byl třeba problém. Jsem 18 let bez praxe, někde zalezlá. Určitě všechny technologie, všechno se vyvíjí a člověk o tom nemá páru.“ (Tereza, vyuč., rozvedená, 15 let péče, krátkodobé práce)

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Potřeba najít naplnění v práci

„A i jako pro sebe, já ale jako i pro sebe, protože já už toho mám fakt dost, já potřebuju mezi lidi, já třeba jsem si říkala, tak třeba budu dělat cokoliv, ale abych třeba, kdybych měla jít uklízet, tak tam budu stejně sama. Já jsem říkala: fakt jako ne, na tohle nás ten manžel. Jako my vyjdeme s penězma úplně tip top, ale za tu cenu, abych někde uklízela a byla stejně sama, a dělala tu činnost, kterou dělám pořád doma, tak to fakt jako ne.“ (Jarka, SŠ, vdaná, 8 let péče, v domácnosti)

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Překážky pracovního uplatnění

- Nemožnost vrátit se po rodičovské dovolené k původnímu zaměstnavateli (nutnost pokračovat v péči o dítě i po RD)
- Nízká časová flexibilita (přesně ohraničený a navíc omezený čas, kdy je o dítě postaráno někým jiným)
- Ztráta kvalifikace (zastarání kvalifikace, změna struktury pracovního trhu a potřeba vyšší kvalifikace pro původní práci)

evropský
sociální
fond v ČR

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Překážky pracovního uplatnění

„Pokoušela jsem se najít nějakou práci na ty čtyři hodiny. Zjistila jsem ale, že v Praze vůbec už není místo, kde bych se mohla věnovat jen xx, že to vždy vyžaduje další kvalifikaci, kterou si já teď už těžko doplním.“ (Veronika, SŠ, vdaná, 14 let péče, nezaměstnaná)

„Když nejste závislá na nějakém časovém úseku a řeknete, je mi to jedno, hlavně sobotu a neděli volnou kvůli dětem, tak myslím, že se práce dá najít. (...) Ale nesmíte mít takovýhle závazky a časovou lhůtu, jako mám já a prostě nemám šanci.“ (Marie, vyuč., vdaná, 15 let péče, občasná brigády)

evropský
sociální
fond v ČR

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Současná pracovní situace – dvě skupiny

- Ženy jsou buďto bez práce jako ženy v domácnosti, případně dlouhodobě nezaměstnané (*zpravidla ženy žijící s partnerem; zpravidla vyšší vzdělání*);
- nebo pracují v různých nejistých režimech – formou brigád, občasných výpomocí, na nejisté krátkodobé smlouvy, s nízkým finančním ohodnocením (*zpravidla ženy bez partnera; zpravidla nižší vzdělání*).

evropský
sociální
fond v ČR

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Finanční situace

- Ženy s partnerem – hodnotí finanční situaci jako relativně uspokojivou
- Samoživitelky – problém zajistit prostředky na základní obživu

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

1. skupina – ženy s partnerem, vyšší vzdělání (SŠ s maturitou, VŠ)

- Domácnosti žijí z mužova příjmu
- Motivace pracovat: vylepšit rodinný rozpočet + vyhnout se sociální izolaci
- Vyšší požadavky na kvalitu pracovního místa → rozhodnutí zůstat v domácnosti
- Práce OSVČ - příležitost, jak se věnovat něčemu, co by je naplňovalo, navíc by mohly flexibilně samy určovat čas a místo své práce; ale nesmí negativně zasáhnout rodinný rozpočet

evropský
sociální
fond v ČR

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

- *„Takže je to už takový-, je to od výplaty k výplatě, jako žijeme, ale není na nic navíc.“
(Anna, VŠ, vdaná, 7 let péče, v domácnosti)*
- *Dělala bych leccos, ale třeba úklid bych nebrala. Protože mám v rodině odstrašující příklady, že od koštěte se někam dál už člověk nikdy nedostane.“ (Veronika, SŠ, vdaná, 14 let péče, nezaměstnaná)*

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

2. skupina – ženy bez partnera, a/nebo nižší vzdělání

- Hlavním příjmem sociální dávky, ty ale nepokryjí ani základní potřeby
- Klíčová otázka bydlení
- Placená práce nutností
- Jenže: ještě nižší časová disponibilita; zpravidla nižší kvalifikace
- Zacyklení – období nezaměstnanosti a období nejisté práce
- OSVČ – méně atraktivní, potřeba (stabilního) výdělku, žádné rezervy

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Nejistá práce - definice

- Práce
  - 1) s nízkou pracovní jistotou (práce je jen krátkodobá nebo bez smlouvy, pracovní poměr může být kdykoli jednostranně ukončen),
  - 2) s mizivou kontrolou nad pracovním procesem (nemohu vyjednávat či spolurozhodovat o své pracovní době),
  - 3) s nízkou úrovní právní ochrany (jedná se o režimy práce, které buďto nejsou vůbec zahrnuty v zákoníku práce a nevztahuje se tedy na ně žádná ochrana, nebo zaměstnavatel zákonná pravidla nedodrží), a
  - 4) s nízkým příjmem

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Nejistá práce

- *„Nakonec teďko práci mám, ale zase mám práci jenom na rok a půl. Protože je to taky udělaný pod nějakým tím projektem, to je projekt nová škola. A potom nevím, jestli si mě pak pan ředitel nechá v té škole nebo ne.“ (Věra, ZŠ, rozvedená, 18 let péče, krátkodobé práce)*
- *„Takže do kanceláře plus úklid (...). Takže zase si musela paní ředitelka zažádat na pracovní úřad o mě, protože mají dotace, takže tenhle týden by mi měla volat, jak to dopadlo. A je to jenom na sedm nebo osm měsíců, je to o financích. Pak když jí znova dotace nedají, tak jsem bez práce.“ (Zdena, vyuč., rozvedená, 12 let péče, nezaměstnaná)*

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Příspěvek na péči

- Příspěvek na péči představoval hlavní příjem pečovatelek
- Vnímaný jako odměna /plat za jejich práci, spočívající v péči o dítě
- Paradox – pokud svou práci dělaly dobře, dítě dělalo pokroky a příspěvek byl snížen či odebrán
- Periodické přehodnocování stupně závislosti zdrojem stresu

Příspěvek na péči

- Kritika nejednotného pojetí příspěvku na péči ze strany úřadů a finančních institucí

„To mě strašně překvapuje, že někdy se ten příjem započítává jako můj příjem a někde ne zase. (...) Jo, ale ty peníze mně se nikde, jako, já když budu chtít půjčku, tak mi to neuznají jako příjem. Přitom ale na sociálce je to vedený jako můj příjem.“
(Bára, SŠ, rozvedená, 5 let péče, občasné brigády)

evropský
sociální
fond v ČR

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Sociální dávky

- Ženy žijící s partnerem zpravidla nemají nárok (kromě příspěvku na péči a rodičovského příspěvku)
- Ženy bez partnera: přídavky na děti, příspěvek na bydlení, sociální příplatek či dávky podpory v hmotné nouzi.

evropský
sociální
fond v ČR

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

- Závislost na sociálních dávkách byla vnímána negativně, jako cosi stigmatizujícího
- tendence se distancovat od lidí, kteří „jen pobírají dávky“
- špatná informovanost ohledně nároků ze strany úřadů

„Takže začaly takový ty boje s úřadama, většinou vám takový věci, který by vám mohly pomoc, zatajili, ani vám je neřekli, a zůstali jsme, já nevím, čtyři měsíce bez peněz, prostě než mu dali nějaký příspěvek.“ (Bára, SŠ, rozvedená, 5 let péče, občasné brigády)

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Sociální dávky a motivace k práci

- Ženy, které byly na sociálních dávkách silně závislé, zároveň hledaly další zdroje příjmů.
- Nejdůležitější dávky, které vypravěčky pobíraly (**příspěvek na péči, případně invalidní důchody dětí**) **nejsou příjmově testované** a zároveň samy o sobě nestačí na dosažení uspokojivé životní úrovně.
- Ženy se proto snažily příjem domácnosti zvýšit alespoň prostřednictvím nejistých forem placené práce.
- Situace byla demotivující jen pro ty, které pobíraly **příspěvek na bydlení či sociální příplatek** – jakékoliv zvýšení jejich celkového příjmu prostřednictvím placené práce se projevilo následným snížením jejich sociálních dávek.

evropský
sociální
fond v ČR

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Doporučení

- **Podpora flexibilních forem zaměstnání:**
- zejména **zajištění praktické vymahatelnosti práva na úpravu pracovního úvazku** v případě rodičů pečujících o dítě do 15 let, těhotných žen a lidí pečujících o bezmocnou osobu
- **zvyšování atraktivity částečných úvazků prostřednictvím podpory ze strany státu** (např. cestou snížení ekonomické zátěže pro zaměstnavatele, cílené na zaměstnávání osob z rizikových skupin)
- **podpora samostatné výdělečné činnosti pečujících osob**

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Doporučení

- **Flexibilnější organizace otvírací doby institucí péče**, zejména rozšíření disponibility odpolední péče (družiny)
- Pozornost je třeba věnovat zejména okamžiku, kdy se potřeba péče snižuje nebo končí – návrat na pracovní trh po velmi dlouhé přestávce (**–efektivní rekvalifikace, poradenství**)

evropský
sociální
fond v ČR

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz